ધનની મર્યાદા અને આત્માની મુક્તિ: અપરિગ્રહનો મહિમા

સંસારના સાગરમાં મોહમાયાના મોજાં ઉછળતા રહે છે. માણસ ધન પાછળ દોડે છે, પણ અંતે તો ખાલી હાથે જ જવાનું છે આ સનાતન સત્યને સમજવા માટે આપણે ઇતિહાસના પાનાઓ ઉઘાડવા પડશે.

अपरितोषणमेव दोषः।

અર્થાત્: અસંતોષ જ સૌથી મોટો દોષ છે. *(વિદુરનીતિ)*

જહાનઆરાની એ પ્રસિદ્ધ પંક્તિઓ આજે પણ આપણને આ અસાર સંસારની ક્ષણભંગુરતા સમજાવે છે:

બગૈર સબ્ઝા ન પોશદ કસે મઝાર મરા |
કિ ઔર કબરપોશ ગરીબાં હમી ગવાહ બસ અસ્ત ॥
'લીલા ઘાસ વિના મારી કબર ઉપર બીજું કાંઈ ઢાંકણ નથી; ગરીબની કબર ઉપર એટલું ઢાંકણ બસ છે'

કર્તવ્ય અને વૈરાગ્યનો સંગમ

કબીરજીના શબ્દોમાં કહીએ તો, જે લોકો માયાના મોહમાં અંધ છે, તેઓ સાચું સુખ ક્યારેય નથી પામતા:

હસ્તી ચઢ કર જો ફિરે, ઉપર ચમર ચઢાય;
લોક કહે સુખ ભોગવે, રહે વો દોજખમાંય *(કબીર)*.

मा देहि ऐश्वर्यमनुत्तमं त्वत्पादाराविन्दस्य विरुद्धभूतम् ।
त्वं देव मे देहि सतां च सङ्गं तव स्वरूपप्रतिपादकानाम् ॥

અર્થાત્: હે પ્રભુ! મને એવું અતુલ ઐશ્વર્ય ન આપો, જે તમારા ચરણકમળની ભક્તિમાં અંતરાયરૂપ બને. હે દેવ! મને તો માત્ર તમારા સાચા સ્વરૂપને દર્શાવનારા સંતોનો સંગ આપો. *(ગરુડપુરાણ ૩:૨૫:૧૯)*

આ ભાવનાને સાકાર કરનાર અમેરિકાના બોસ્ટન શહેરના એક વેપારી મિ. કૉબેની ગાથા અદ્ભુત છે. માત્ર ૨૩ વર્ષની ઉંમરે તેમણે એક દિવ્ય સંકલ્પ કર્યો. 'સંતોષી નર સદા સુખી' - આ કહેવત તેમણે જીવનમાં ઉતારી. તેમણે ઈશ્વર સમક્ષ પ્રતિજ્ઞા લીધી કે તેઓ ૫૦,૦૦૦ ડૉલરથી વધારે સંપત્તિનો સંગ્રહ નહીં કરે. વધારાની કમાણી તો ગરીબોની સેવા માટે જ રહેશે.

ધનનો મોહ તજી જે ચાલ્યા,
સેવાના માર્ગે જે ઢાલ્યા.
પ્રભુની કૃપાનો જેણે સંગ પાયો,
તે માનવ સાચો સુખ પામ્યો.

જેમ જેમ ધન વધતું ગયું, તેમ તેમ તેમનું દાન પણ વધતું ગયું. જ્યારે અંત સમય નજીક આવ્યો, ત્યારે તેમના મુખેથી નીકળેલા શબ્દો ઈશ્વરની અનંત કૃપાની સાક્ષી પૂરતા હતા. તેમણે ૪૦,૦૦૦ ડૉલરથી વધુનું દાન કરીને અપરિગ્રહના પાઠને ચરિતાર્થ કર્યો હતો.

अल्पमपि सदाचारं सर्वपापप्रणाशनम् ।

અર્થાત્: થોડો પણ સદાચાર સર્વ પાપોનો નાશ કરનાર છે. *(મનુસ્મૃતિ)*

સુક્રાતુના શબ્દોમાં કહીએ તો, "દેવો આપ્તકામ છે, ને એને કોઈ જાતની અભિલાષા નથી; એટલે તે માણસ વધારેમાં વધારે દેવ જેવો છે, જેને ઓછામાં ઓછી અભિલાષા હોય."

જેના હૃદયમાં ઈશ્વર વસે, તેને જગતની માયા સ્પર્શી શકતી નથી;
અપરિગ્રહની સાધના જ, માણસને મૃત્યુ પછી પણ જીવિત રાખે છે.

Harshad K. Ashodiya - Mob: 8369123935